YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇENİN ÖĞRETİMİNDE DİJİTAL ARAÇLARIN KULLANIMINA DAİR SORUNLAR VE ÖNERİLER

Rana Senanur DOĞAN*

ÖZ

Eğitim zamanın ruhuyla eşgüdümlü bir biçimde ilerlemesi oldukça elzem bir alandır. Her dönemin kendi gereksinimleri, eksiklikleri ya da sadece öğrenmeye katkı sunacak süreçleri ortaya çıkabilir. Eğitimci kendisini içerisinden çıktığı geleneğin ve kültürün harmanıyla geliştirirken teknolojinin ve yeni tekniklerin zenginliğiyle de eğitim sürecini geliştirmelidir. Özellikle kuşaklar üzerine yapılan çalışmaların yoğunlaştığı son birkaç yılda çalışmalar zamanın geçmişe göre daha hızlı değiştiğini, kuşaklar arası farklılıkların geçmişe nazaran daha kısa zamanda değişmeye başladığını ortaya koymaktadır. Her ne kadar çeşitli çevrelerce bu görüşler ve yaklaşımlar eleştirilse de eğitimde işleyişlerin geçmişle aynı olmadığı bir gerçektir. Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi gibi devlet politikaları ve planlamalarıyla, siyasî hareketlilik ve göç dalgaları ile doğrudan ilişkili bir alanda da dijitalleşmenin ve dijital imkânların sınırlarını ortaya koymak oldukça elzem görülmektedir. Özellikle 2019 COVİD-19 salgını sonrası ehemmiyeti daha da iyi idrak edilmeye başlanılan "uzaktan eğitim" deneyiminin bu dijitalleşmedeki yeri çok büyüktür. Gelişimin ve değişimin eğitim olanaklarını çoğaltması mümkünken aynı zamanda bu olanakların eğitimde negatif yönlü sonuçlar ortaya çıkarması da olasıdır. Bu makalede amaç yabancılara Türkçe öğretiminde dijital araçların kullanımına değinerek öğreticilerin bu mahiyetteki yetkinliklerini sorgulamaktır. Konu mahiyetinde çeşitli anket ve değerlendirmelerde bulunulacaktır. Öğretmenlerin dijital araçları kullanımdaki yetkinlikleri, bu alanda gördükleri açık ve eksikliklerin tespiti sonrası öneri ve değerlendirmelerde bulunulması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi, Dijital Eğitim, Uzaktan Eğitim, Dijitalleşme

* Öğr. Gör., Gelişim Üniversitesi, Türkçe ve Yabancı Dil Uygulama ve Araştırma Merkezi, rsdogan@gelisim.edu.tr

PROBLEMS AND SUGGESTİONS REGARDİNG THE USE OF DİGİTAL TOOLS İN TEACHİNG TURKİSH AS A FOREİGN LANGUAGE

Rana Senanur DOĞAN

ABSTRACT

It is an essential field for education to progress in coordination with the spirit of the time. Each period may have its own needs, deficiencies or only processes that will contribute to learning. While the educator develops himself with the blend of tradition and culture from which he emerged, he should also improve the education process with the richness of technology and new techniques. Especially in the last few years, when studies on generations have concentrated, studies reveal that time has changed faster than in the past, and the differences between generations have begun to change more recently. Although these views and approaches are criticized by various circles, it is a fact that the processes in education are not the same as in the past. In an area directly related to government policies and plans, such as Teaching Turkish as a Foreign Language, political mobility and migration waves, it is considered essential to reveal the limits of digitalization and digital possibilities. Especially after the 2019 COVID-19 epidemic, the importance of the "distance education" experience, whose importance has begun to be better understood, has a great place in this digitalization. While it is possible for development and change to increase educational opportunities, it is also possible for these opportunities to produce negative results in education. The aim of this article is to question the competencies of the instructors in this nature by referring to the use of digital tools in teaching Turkish to foreigners. Various surveys and evaluations will be made in the nature of the subject. It is aimed to make suggestions and evaluations after the competence of teachers in using digital tools, the gaps and deficiencies they see in this field.

Key Words: Teaching Turkish as a Foreign Language, Digital Education, Distance Learning, Digitalization

GİRİŞ

Eğitimde gelişme ve değişme zamanın etkilerinden bağımsız bir biçimde ele alınamayacak kadar farklı disiplinlerin iş birliğine haiz bir durumdur. Bu durum eğitimcinin kendisini daima yenilemesini, dönemin ruhuna ve gelişmişlik düzeyine, ekonomik, siyasî, tarihî ve çoğu zaman teknolojik getirilerine göre hareket etmesini zorunlu kılmaktadır. Eğitim için sacayağı sayılabilecek eğitici, öğrenci ve materyal-ortam ilişkisi çeşitli yönlerden bu konularla temas halindedir. Örneğin zaman değiştikçe öğrenme biçimlerine dair bilinenler de değişir ve bu eğitimciye yeni yöntemlerle bilgi aktarımına olanak sağlar. Aynı şekilde zaman kişileri, eğitim vereni ve en önemlisi de eğitim alacak kuşağı da değiştirir. Bu kuşakların beklentileri ve öğrenme biçimleri üzerinde de oldukça etki bırakan, eğitimciyi ve eğitim planlayıcısını değişime göre kendini yenileme zorunda bırakan bir durumdur. Eğitim tarihine baktığımızda zamanın ruhunun eğitimde pek çok farklılaşmayı tetiklediğini görmek mümkündür. Osmanlı devri eğitim hayatında sınıfsal ve daha çok yönetim odaklı bir eğitim varken özellikle son dönemlerde bu durumun küresel mahiyetteki değişimler ve kuşakların talepleri doğrultusunda değiştiği görülecektir. Eğitimde fırsat eşitliği, kadın-erkek rollerinin toplumsal mahiyette yeniden ele alınışı, sanayileşmenin ve tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişle gelen göç hareketleri gibi konular toplum nezdinde eğitimden beklentiyi farklılaştırmış, bu da sonuç olarak yepyeni bir rejimle başka bir eğitim anlayışının ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır.

Cumhuriyet'in 100. yılını idrak etmeye çalıştığımız şu günlerde eğitim tarihi açısından önemli olduğunu düşündüğümüz 1924 yılında çıkan Tevhid-i Tedrisat Kanunu yukarıda bahsedilen gerekli değişimlerden birinin ilk evresi olarak görülebilir.[3] Eğitimin Maârif Vekâleti merkezli idare edilmeye başlanması, demokrasiyle beraber gelen devrimlerin idrakine yönelik eğitim faaliyetlerinin yürütülmesi; eğitimin ülkenin kalkınma ve istihdamında temel araç olarak görülmesi gibi değişiklikler meydana gelmiştir. Cumhuriyet öncesi dönemle kıyaslandığında eğitimde kız çocuklarının etkinleşmesi, millîleşme ve Atatürk ilke ve İnkılâpları doğrultusunda müfredatların hazırlanması gibi meseleler de bahsi geçen kanun ile başlamaktadır. Yahya Akyüz *Türk Eğitim Tarihi* kitabında cumhuriyetin ilk on yılında eğitimde öğretmen ve öğrenci

[3] Yahya Akyüz,Türk Eğitim Tarihi, Alfa Yayınları, İstanbul, 2001, s. 297.

sayılarının bir önceki döneme kıyasla iki katına çıktığını belirtmektedir.[4] Bu dönemde devletin amacı eğitim aracılığıyla istihdam ve kalkınma sağlamak olduğundan her alanda yetişmiş ve kalifiye eleman ihtiyacını karşılayacak kısa vadeli çözümler bulmayı hedeflemiştir. 1940 yılında açılan ve beş yıl gibi kısa bir sürede ekonomiden edebiyata pek çok alanda etkin olmayı başaran Köy Enstitüleri bunun en mühim örneklerinden biridir. Bu dönemden önce 1936 yılı TBMM kayıtlarından öğrendiğimiz kadarıyla köy okullarında düzenli bir eğitimden söz etmek mümkün değildir. 40 bin köy okulunun 35 bininde okulun olmadığı yine aynı kayıtlarda dönemin eğitim bakanı Saffet Arıkan tarafından dile getirilmiştir.[5] Köy Enstitüleri böyle bir dönemde köyden kente doğru bir eğitim seferberliğini başlatmıştır.

Eğitimde değişim ve ilerleme bunlarla sınırlı kalmamıştır. İhtilaller ve çeşitli darbelerle sekteye uğrayan idari istikrar eğitimi de etkilemiş olsa da teknoloji kullanımı ve kuşakların beklentilerinin karşılanması gibi konularda çalışmalar sonraki dönemlerde de devam etmiştir. Özellikle kaynak eksiklikleri çeşitli çeviriler ve yardımcı kaynaklarla desteklenmeye çalışılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı'nın etkin bir biçimde işlemeye başlamasıyla kendi yayınevleri, eğitim stratejileri de netleşmeye başlamıştır.

Teknoloji mahiyetinde bakıldığında eğitimde etkin biçimde araçsallaştırılmasında radyo ve televizyonun oldukça etkili olduğunu söylemek gerekir. Televizyondan önce radyo bir kitle iletişim aracı olarak oldukça etkin bir biçimde kullanılmıştır. Radyo tiyatrolarından, radyo programlarına eğitimde küçükten büyüğe herkesin hedeflendiği yayınlar yapılmaya başlanmıştır. Bu dönemde henüz özelleştirilmiş kanalların olmayışı radyonun devlet kontrolüyle, devletin amacına uygun biçimde yayınlar yapmasına olanak sağlamıştır. "Radyo ve televizyon yayıncılığının eğitimde kullanımında üç genel yaklaşım bulunduğu görülür. Bunlar; doğrudan sınıf eğitiminde kullanım, okulda kullanım, topluluk içi genel eğitim programlarında kullanım şeklindedir. Doğrudan sınıf eğitiminde kullanma, öğretmenler yerine geçici olarak yayın programlarının sınıflarda sunumudur. Doğrudan sınıf eğitimine en iyi örnek etkileşimli radyo eğitimidir. Günlük olarak yaklaşık 20 ila 30 dakika arasındaki bir sürede sınıfta öğrenme ve öğretme alıştırmaları yapılır. Belirli öğrenim amaçları (matematik, yabancı dil, edebiyat vb.) doğrultusunda sınıf eğitimini güçlendirme hedeflenmiştir. Özellikle yoksul bölgelerdeki

[4] Bkz. Yahya Akyüz, *a.g.e*., s. 314.
[5]Detaylar İçin Bkz. Engin Çınar İlker, *Köy Enstitüsünden Günümüze Bir Öğretmen*, Beyaz Yayınları, İstanbul, 2003.

(Latin Amerika, Afrika, Asya gibi) okullarda bu eğitim yaklaşımı kullanılmıştır. Okulda kullanım ise öğrenme ve öğretme kaynaklarını tamamlayıcı bir işlev görmektedir. Okul yayıncılığında dersi zenginleştirme amaçlı BİT'lerin kullanılması amaçlanmıştır. Bu yaklaşımda teknolojinin öğretmenin yerini alması hedeflenmemiştir. Öğretmenler kendi sınıfları için hangi teknolojik modelin uygun olduğuna karar verebilmektedirler. Gelişmiş ülkelerde bu yayıncılık Eğitim ya da Bilgi Bakanlıkları ortaklığında gerçekleşmektedir."[6]

Türkiye'de radyo ve televizyonun eğitimde kullanımı diğer ülkelerle benzerlik göstermektedir. Özellikle özel televizyonların yayın hayatına başlamasıyla beraber eğitimde dönüşüm başka bir etkiyle başlamış olur. Bu konuda Gürsel Aytaç'ın tespiti oldukça mühimdir: "Televizyonun devreye girmesinden sonra gazete-dergi-kitap piyasasında durgunluk değil, tersine artış olmuştur. Bunda televizyonun insanlardaki öğrenme merakını ateşlemesinin rolü olabileceği gibi kitap, dergi vb.'nin insanın günlük yaşayışına, yanında taşıyabilirliğine uygun oluşu da etkili olabilir."[7] Bu tespit teknolojiye yönelik pek çok önyargının da ortadan kalkması açısından önemlidir. Belirli gruplarca teşhirciliğin öne çıkartılarak yozlaşmanın teknoloji eliyle başladığına dair yaygın bir görüşün oluşturulması eğitimde teknoloji kullanımına dair mesafeli duruşların sebeplerinden biri sayılabilir.

Radyo ve televizyonun yanı sıra eğitimde pek çok materyal kullanılmaktadır. Eğitim kurumlarında laboratuvarların yaygınlaşması, ders içeriklerine uygun sınıfların oluşturulması, öğrenci ve öğretmen ihtiyaçlarının materyallerle karşılanması eğitimde çeşitliliği araçsal mahiyette arttırmaktadır. 80'li yılların başlarında sınıflarda tepegöz kullanımı, laboratuvarlarda mikroskopların yaygınlaşması ve nihayetinde 90'lar ile başlayan bilgisayarın eğitim hayatına girmesi eğitmenlerin zorunlu biçimde kendilerini yenilemelerini gerektiren durumları ortaya çıkarmıştır. Devlet politikalarına bakıldığında da bilgisayarın Türkiye'ye geldiği ilk andan itibaren başta millî savunma ve dahi eğitimde kullanıldığı dikkat çeken bir detaydır. Öğretmenlere ve akademisyenlere ücretsiz bilgisayar kurslarının verilmiş olması, eğitime yönelik projelerin teknoloji temelli tasarlanması bunlara örnek olarak gösterilebilir. [8]

---

[6] Serhat Çoban, "Uzaktan ve Teknoloji Destekli Eğitimin Gelişimi",*XVI. Türkiye'de İnternet Konferansı Bildiri Kitabı*, İstanbul, 2013, s.3.
[7] Gürsel Aytaç, *Medya ve Edebiyat*, Hece Yayınları, Ankara, 2006, s. 11.
[8] Eğitimde teknoloji temelli büyük projelerden birisi FATİH (Fırsatları Arttırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi Projesi)'dir. Bu proje 2010 yılı itibariyle yürütülmeye başlanmış ancak devam ettirilememiştir. Detaylar için bkz.

1. Eğitimde Teknolojik Materyal Kullanmadan Eğitim Mümkün müdür?

Günümüz öğrencileri ve eğitmenleri açısından değerlendirildiğinde teknoloji eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak ele alınması gereken bir araçtır. Bunu net bir şekilde ortaya koymak amacıyla her sene önce dünyanın daha sonra Türkiye'nin dijital araç ve sosyal medya kullanımlarını araştıran "We Are Social" adlı platformun verilerine başvurmak yerinde olacaktır. Kuruluşun Şubat 2023 bulguları üzerinden toplumun ve özellikle gençlerin dijital araçlara maruz kalma, vakit geçirme oranlarını gözlemlemek mümkündür.[9]

Türkiye özelinde dijital araçların kullanımına bakmadan önce dünya istatistiklerine bakmak yerinde olacaktır.

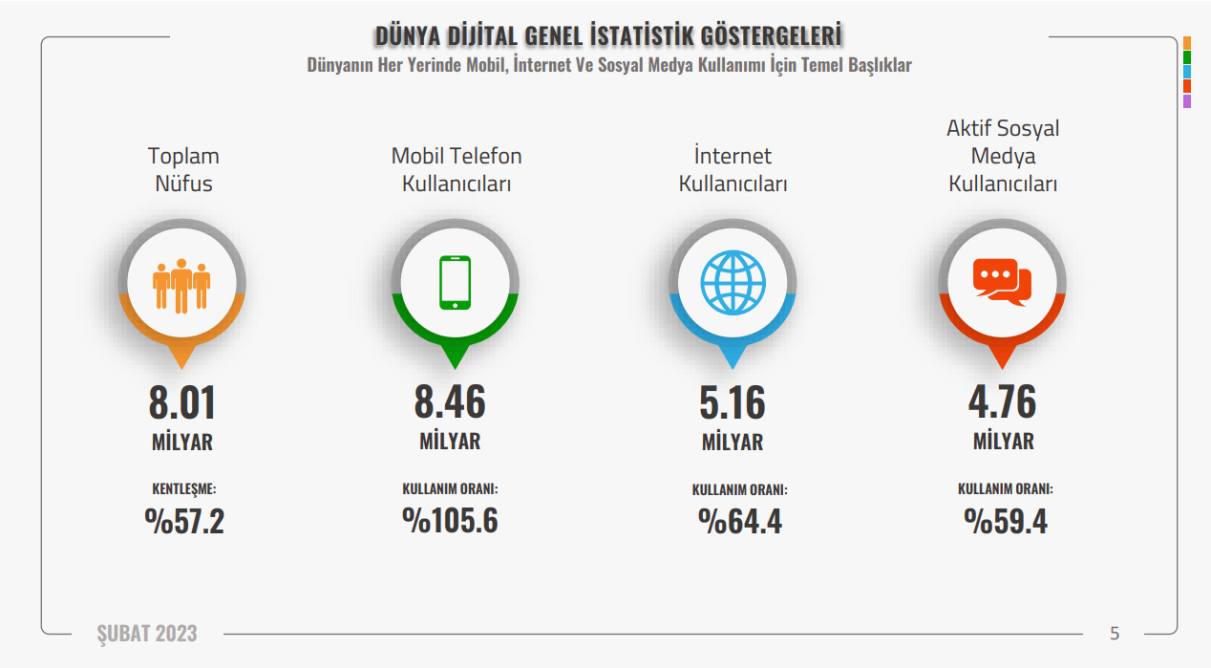

Tablo 1: Dünya Dijital Genel İstatistik Göstergeleri

İlk tabloya bakıldığında dünya nüfusunun %105,6'sının mobil telefon kullanıcısı olduğu görülmektedir. İnternet kullanıcılarının oranlarına bakıldığında %64,4 oranı verilmektedir. Aktif sosyal medya kullanımı da %59,4 oranı ile diğer oranlara nazar düşük görülmektedir.

Selda Ekici, Bülent Yılmaz, "FATİH Projesi Üzerine Bir Değerlendirme", *Türk Kütüphaneciliği*, Yıl: 2013, Cilt: 27, Sayı:2, ss.317-339.

[9] Detaylar hakkında bkz. https://wearesocial.com/uk?s=turkey

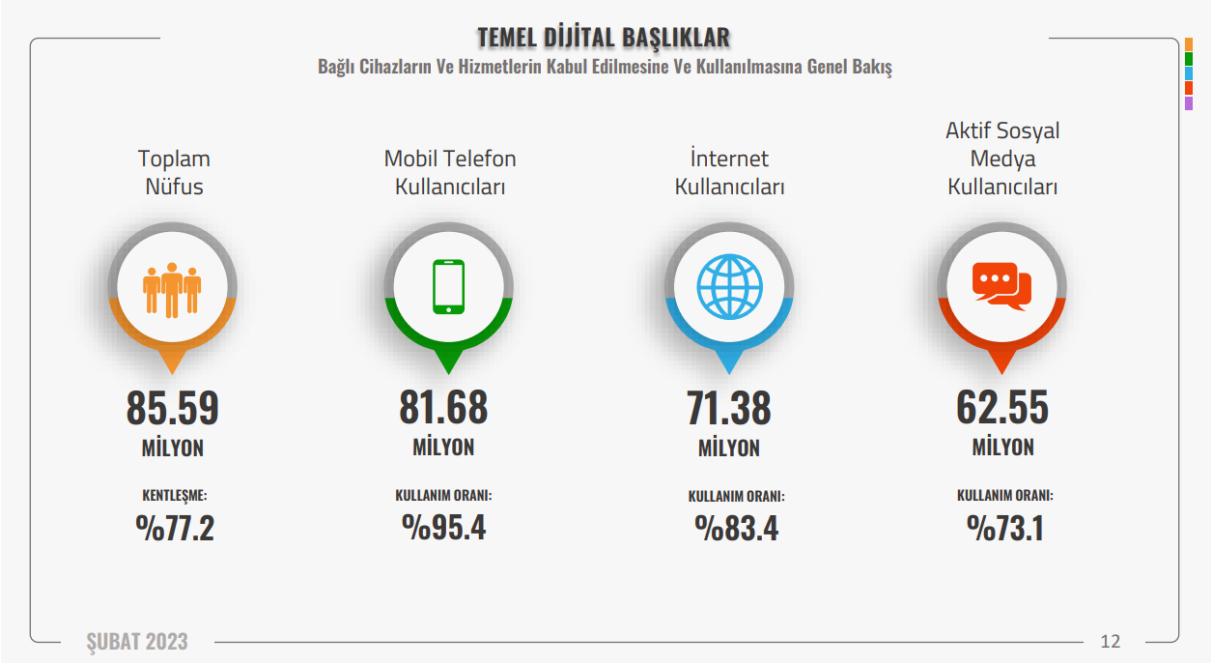

Tablo 2: Türkiye Temel Dijital Başlıkları ve Kullanım Oranları

Yukarıda dünya geneli istatistikleri ile beraber okunduğunda Türkiye'de nüfusa oranla sosyal medya kullanımının %73.1 oranıyla %13,7 daha yüksek olduğu görülecektir. Bu da Türkiye'de sosyal medya ve dijital kaynak kullanımının dünya genelinden yüksek olduğunu, eğitimde bundan bağımsız bir eğitimin imkân dahilinde olmadığını göstermektedir.

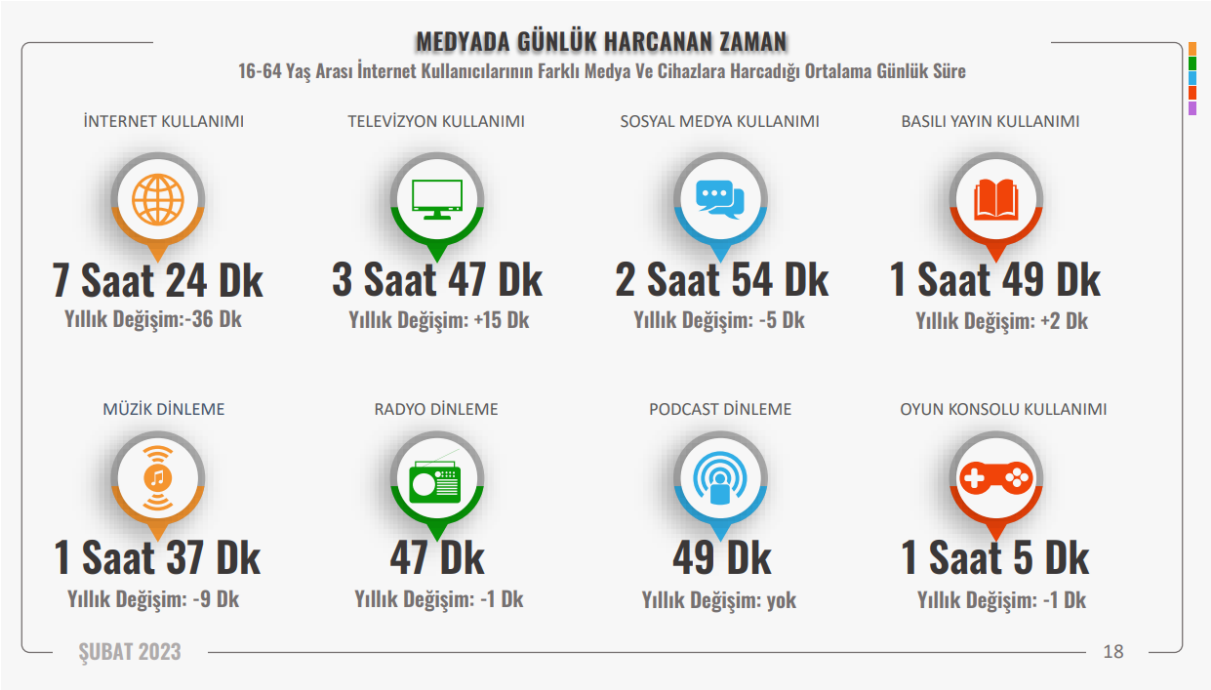

Tablo 3: Türkiye'de Medyada Günlük Harcanan Zaman Verileri

Türkiye'de internet kullanımının saatine bakıldığında 7 saat 24 dakika gibi bir sürenin internette geçirildiği görülecektir. Aynı raporda tüm cihazlarda geçirilen süre de 7 saat 24 dakika olarak belirlenmiştir. Bu zamanın 4 saat 26 dakikası cep telefonları ile geçirilmiştir. Bilgisayar ve tabletlerde geçirilen süre ise 2 saat 58 dakika olarak belirtilmiştir.[10]

"Teknolojinin özellikle çocuklar üzerinde yarattığı olumsuz durumlar; bağımlılık, iletişim becerilerinde azalma, dikkat eksikliği, öğrenme bozuklukları, uyku bozuklukları, görme bozuklukları, yeme bozuklukları, iskelet sistemiyle ilgili sorunlar, radyasyona maruz kalma, kaygı durumları, öfke sorunları, şiddet ve saldırganlık eğilimlerinin artması, akademik başarının düşmesi, aile içi ilişkilerde kopukluk, sosyal hayattan-okuldan-aileden uzaklaşma vb. olarak karşımıza çıkabilmektedir. Bununla birlikte çocuklar açısından olumsuz yanları çok fazla tartışılan dijital oyunlar ve uygulamalar ise her zaman çocuğun gelişimine zarar veren, tehlikeli ve yanlış örnek oluşturacak unsurlar içermemektedir. Çocukları eğlendirirken aynı zamanda öğreten, geliştiren, yaratıcılığını arttıran uygulamalar da mevcuttur. Oyunlar çocukların, gündelik hayatın bir parçası olan kazanma ve kaybetme duygularını deneyimlemelerini de sağlamaktadır. Özellikle küçük yaştaki çocuklar için "oynayarak öğrenme" düşüncesinden hareketle ebeveynler tarafından tercih edilen uygulamaların ve oyunların sayısı da azımsanmayacak bir artış göstermektedir. Işıkoğlu Erdoğan'ın (2019) da vurguladığı gibi, dijital oyun dünya genelinde hızla yaygınlaşmakta ve gelecekte daha fazla kullanılması öngörülmektedir."[11] Günümüzde ise hem yabancılara Türkçe öğretimi alanında hem de eğitimin her kanadında öğretim yönetim sistemleri "oynayarak öğrenme" olgusunu destekleyecek nitelikte desteklenmektedir. Bu mahiyette kullanılan bazı öğretim yönetim sistemleri şunlardır[12]: EdModo, Moodle, ATutor, Google Classroom, MyViewBoard, ClassDojo, Classcraft, Zondle, EdPuzzle, Explain Everything, Book Creator, Kahoot, MeetingWords, Memrise,

[10] https://www.guvenliweb.org.tr/dosya/HQTLP.pdf

[11] Özge Zeybekoğlu Akbaş, Cansu Dursun, "Teknolojinin Aileye Etkisi: Değişen Ailenin Dijital Ebeveyn ve Çocukları", *Turkish Studies- Social Sciences,* 15(4), 2245-2265, s. 2253. https://turkishstudies.net/files/turkishstudies/dab991f4-e492-472c-8eea-383fce31ee6c.pdf

[12] Detaylar hk. Bknz. Cevdet Şanlı, Rana Senanur Doğan, "Türk Dili ve Edebiyatı Eğitiminde Güncel Yaklaşımlar", *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi El Kitabı (Çağdaş Öğretim Modelleri)*, Ed. Serhat Küçük, Selin Zeyrek, Özgür Yayınları, Gaziantep, 2023, ss. 77-107.

Quizlet, Quiziiz, Moovly (Powtoon), Padlet, Platagon, H5P, Nearpod, Jamboard, Socrative, Storyboard That, Tellagami, ThingLink, Camtasia Studio vs.

2. Eğitimde Kuşaklar ve Dijital Dönüşümün Getirdiği Kuşaklar Arası Yetersizlik Olgusu:

Aynı dönemlerde yaşamış, aynı ihtiyaçlara ve aynı sosyal- kültürel değişimlere maruz kalmış insanların kendi aralarında sosyal bir bağ oluşturduklarına dair yapılan çalışmalara kuşak çalışmaları denmektedir. Bu mahiyette kuşaklar şu şekilde tanımlanabilir: "Ortalama yirmi beş-otuz yıllık yaş gruplarını oluşturan bireyler kümesi olarak tanımlamalar yapılmakta, nesil, kuşak ve jenerasyon kelimeleri ile toplumbilim terimleri sözlüğünde ifade edilmektedir. Türk Dil Kurumu Felsefe Terimleri Sözlüğü, kuşak kavramını, aşağı yukarı benzer yıllarda doğmuş olup aynı çağın koşullarını sahip olan, dolayısıyla birbirine benzer sıkıntıları, yazgıları yaşamış, benzer ödevlerle yükümlü olmuş kişiler topluluğu olarak tanımlamaktadır. Tarih felsefesi ve kültür tarihinde ise "kuşak" kavramı yeni bir anlayışta ve yeni bir yaşama duygusunda, yeni biçimlerde birleşen, eskiden belirgin çizgilerle ayrılan bireyler topluluğu olarak ifade edilmektedir (www.tdkterim.gov.tr). Bu açıklamalardan da yola çıkarak kuşak kavramı, aynı dönemlerde yaşayan, ortak özelliklere sahip bireylerin oluşturduğu gruplar olarak da tanımlanmaktadır."[13]

Çalışmalar yoğunluklu olarak kişilerin doğdukları dönemlerden yola çıkarak kuşakları ayırmak üzerine yapılmış olsa da bazı araştırmacılar bu görüşün doğru olmadığını savunur. Sadece doğdukları dönem temel alınarak kuşakların keskin biçimde belirlenmesi sağlıklı bulunmaz, bunun yerine bu dönem insanının düşüncelerini, hissettikleri ve deneyimleri üzerinden tanımlanmaları yerinde bulunmaktadır.[14] Kimi çalışmalarda da her yirmi yılda bir yeni bir kuşağın ortaya çıktığı dile getirilmektedir.[15] Bu sınıflandırma günümüz için doğru sayılmaz. Son yıllarda kuşak araştırmaları değişimin bir önceki senelere kıyasla çok daha hızlı

[13] Orhan Adıgüzel, H. Zeynep Batur, Nisa Ekşili, "Kuşakların Değişen Yüzü ve Y kuşağı İle Ortaya Çıkan Yeni Çalışma Tarzı: Mobil Yakalılar", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 2014/1, Sayı:19, ss.165-182, s. 169.
[14] R. Zempke, c. Raines, B. Filipczak, *Generations at Work: Managing the Clash of Boomers, Gen Xers, and Gen Yers in the Workplace*, 2nd Ed., Amacom, USA, 2013, s. 4.
[15] www.capital.com.tr

olduğunu göstermektedir. Kuşaklar: Bebek Patlaması (Baby Boomers), X Kuşağı, Y Kuşağı ve Z Kuşağı olarak ayrılmaktadır. Son dönem çalışmalarında 2010 sonrası çocukların "Alfa" olduğuna dair görüşler de ortaya konulmuştur ancak özellikle Z ve Alfa Kuşağı üzerine çalışmalar sürmektedir. Bu kuşakların yeni yeni iş hayatına girmeleri, toplumsal meselelerde söz söylemeleri henüz net bir etkilerinin olmayışı araştırmacıların tanımlamalarını sınırlı hale getirmektedir.[16] Çalışma kapsamında X Kuşağı, Y kuşağı ve Z Kuşağı'na değinilecek ve bunlar arasında bağ ve çatışma değerleri eğitim mahiyetinde ele alınmaya çalışılacaktır.

X Kuşağı: Genellikle 1965 yılı ile 1979 yılları arasında doğanları kapsayan bir kuşak olarak nitelendirilir.[17] Kendilerinden önceki kuşağa nazaran teknolojiye daha açık, girişimci ve bağımsızlıklarına düşkün kimseler olarak değerlendirilirler. Bu kuşağın üyelerinin mevcut kuşakları yakalamak için çaba harcadıkları, teknolojiye ayak uydurmaya çalışırken kendilerini dışlanmış ve başarısız hissettikleri gözlemlenmiştir. "Türkiye'de genel olarak Sessiz Kuşak'ın çocukları olan bu nesil daha çalışkan, realist ve kanaatkâr bir yapıya sahiptirler. Türkiye'nin %22'sini oluşturan bu kuşak uzmanlar tarafından da "rekabetçi" olarak tanımlanmaktadır. Bu kuşağın yetiştiği dönem petrol krizleri ve ekonomik sarsıntılarla geçmiştir. '68 kuşağı' gelişmelerinin de yaşandığı bu dönemde Türkiye'de üniversite olayları ve sağ-sol çatışması artarken, televizyonda değerli bir iletişim aracı haline gelmeye başlamıştır (www.dijitalajanslar.com)."[18]

Çalışma kapsamında yapılan anket bağlamında bu kuşağın teknolojik yeterlilik hususunda kendilerini eksik buldukları ortaya konulmaktadır. Anketten bağımsız araştırmalar da göstermektedir ki özellikle uzaktan eğitim temelli eğitim modellerinde bu kuşağın dijital araçlar ile tecrübe aktarımında diğer kuşaklara nazaran daha zorluk

[16] Detaylar için bkz. Levent Deniz, Aylin Tutgun Ünal, "Sosyal Medya Çağında Kuşakların Sosyal Medya Kullanımı ve Değerlerine Yönelik Bir Dizi Ölçek Geliştirme Çalışması", *Uluslararası Toplum Araştırma Dergisi*, Yıl: 9, Cilt: 11, Sayı:18, Haziran 2019, ss. 1025- 1057.

[17] Bkz. Duane F. Alwin, *Generations X,Y and Z: They Changing America*, American Sociological Association, Contexts, 42 (1), ss. 42-51. https://www.researchgate.net/publication/249974460_Generations_X_Y_and_Z_Are_they_Changing_America/citations

[18] Orhan Adıgüzel, H. Zeynep Batur, Nisa Ekşili, "Kuşakların Değişen Yüzü ve Y kuşağı İle Ortaya Çıkan Yeni Çalışma Tarzı: Mobil Yakalılar", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 2014/1, Sayı:19, ss.165-182, s. 173.

yaşadığı ortaya konulmaktadır. Teknolojiyi etkin kullanma hususunda eksiklikler gözlemlenmektedir.

Y Kuşağı: Judith Lower bu kuşağın belirli bir doğum tarihi ile sınırlandırılamayacağını belirtmektedir.[19] Genellikle çalışmaların çoğunda bu kuşak 1980- 2000 yılları arasında doğanlar olarak nitelendirilmektedir. 2000 yılıyla beraber "milenyum" denilen yeni bir çağın başlamasıyla bir sonraki kuşağın başladığı görülmektedir. "Bu kuşakta yer alan kişiler akıllı, özgürlüklerine düşkün, teknoloji tutkunu ve teknoloji kullanımını iyi bilen bir kuşak olarak tanımlanmaktadırlar. Günlerinin yaklaşık on beş saati medya ve iletişim teknolojileri ile etkileşim halinde geçen bu kuşak için hayatlarını rahat yaşamak çok önemlidir. Bu kuşak için teknoloji hayatlarındaki pek çok şeyin simgesi durumunda olup, Y kuşağının X kuşağına göre en üstün olduğu konulardan birisidir."[20] Bu kuşak son dönem dijital araçların toplumsal işlevlerini kazandıkları dönemlerde hem eğitim almış hem de eğitimci olmuşlardır. Araçların varlığını da yokluğunu da deneyimlemiş gruptalardır. Bir önceki kuşağa göre dijital araçları daha etkili kullandıkları gözlemlenmiştir.

Z Kuşağı: Bu kuşak genel olarak 2000-2010 yılları arasında sınırlandırılmaktadır. Bu kuşaktan sonra önceleri her yirmi yılda bir değiştiği söylenen kuşaklar, on yılda bir değişmeye başlamıştır. "Türkiye'de 2000'den sonra doğanlardan oluşan kuşak aynı zamanda 'Kristal Nesil' olarak da adlandırılmaktadır. Uzmanların 'derin duygusal' sıfatıyla nitelendirdiği bu kuşak, Türkiye'nin %17'sini oluşturmaktadır. Bu yüzden kuşağın dönem aralığı henüz tamamlanmadığı için nüfus artış oranına göre bu kuşaktakilerin sayısı değişiklik göstermesi beklenmektedir (www.dijitalajanslar.com)."[21] Bu kuşağın genel özelliği doğdukları andan itibaren dijital ile temas etmiş olmalarıdır. Mevcut sosyal mecraların çoğu bu kuşak doğduğunda doğmuş, bu kuşakla ve bu kuşağın eğilimleri doğrultusunda şekillenmiştir. Henüz toplumsal etkileri saptanamamış bu kuşak üzerine çok fazla çalışma yapılmamıştır. Ancak özellikle Covid-19 salgını sonrası zorunlu uzaktan eğitime geçiş döneminde bu kuşağın X Kuşağı ile dijital yetersizlik hususunda çatışmalar yaşadığı, derslere odaklanmakta zorluk çektikleri görülecektir.

[19]Judith Lower, "Brace Yourself Here Comes Generation Y", *Critical Care Nurse*, 28 (5),2008, ss. 80-85.
[20] Zeynep Mengi Kaynak: www.yenibiris.com/Hurriyetık)- 2011'den aktaran: Orhan Adıgüzel, H. Zeynep Batur, Nisa Ekşili, *a.g.e*., s.180.
[21] Orhan Adıgüzel, H. Zeynep Batur, Nisa Ekşili, *a.g.e*., s. 174.

Eğitmenlerin dijital yetersizlikleri bu kuşağın eğitmene yönelik görüşlerini ve öğrenme becerilerini etkilemektedir.

3. Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Dijital Araçların Kullanımına Dair Saha Araştırma Anketi:

Anket Google Form üzerinden oluşturulmuş bir dijital belge ile dijital olarak yapılmıştır. Ankete Yunus Emre Enstitüsü, Gelişim Üniversitesi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Ankara Üniversitesi gibi farklı kurumların TÖMER'lerinde çalışan eğitmenler katılmıştır. Toplam 40 katılımcının katkısı ile gerçekleşen anketin Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi gibi yeni bir alanda farklı kurumlarının eğitmenlerine ulaşıyor olması çalışmanın niteliği açısından ehemmiyet kesp etmektedir. Yukarıda değinilen yaş ve kuşaklar arası farklılık çalışmanın ilk bölümü açısından değerlendirmenin konusudur. Ankete katılan katılımcıların büyük bir çoğunluğun X kuşağına yakın olduğu, geri kalanının da Y kuşağı olduğu görülmektedir.

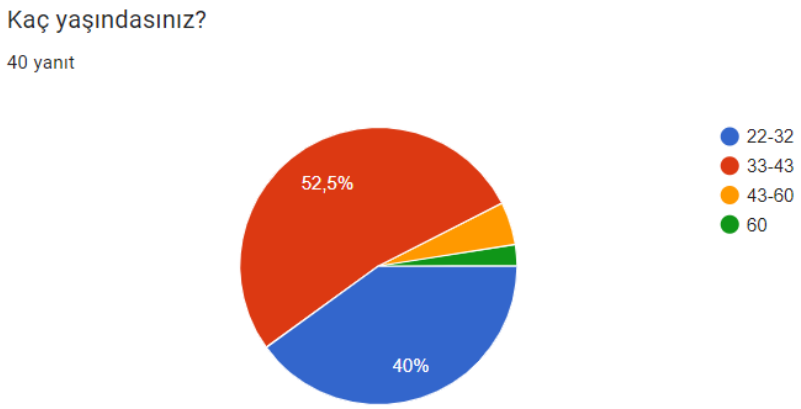

Tablo 4: Katılımcıların Yaş Aralıkları

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanı son yıllarda diğer disiplinler arasında da oldukça rağbet gören bir alan haline gelmeye başlamıştır. Gerek Türkiye Cumhuriyeti'nin dış politikası gerekse küresel mahiyette yaşanan sıkıntıların getirdiği göçler bu alanda daha çok eğitmen ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Özellikle Orta Doğu merkezli savaşların ve Türkiye'ye göçün ilk yıllarında bu alana dair sertifika programlarının da yeni yeni

açılmaya başlandığı dönemlere tekabül etmektedir. Bu dönemde alandaki açığı fark eden pek çok kişi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için alan yeterliliğine bakmaksızın sertifika programlarına katıldı ve bu alanda yetkin olduklarına dair belgeler aldılar. Alan bilgisi yeterliliği yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanında oldukça önemliyken bu durum çeşitli sebeplerle göz ardı edilmiştir. Anket çalışmasında da yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanında çalışması gerektiği düşünülen bölümler seçenek olarak sunulmuştur:

Tablo 5: Eğitmenlerin Mezun Oldukları Bölümler

Eğitmenlerin alan yeterliliği dışında bir diğer husus da eğitmenlerin tecrübeleridir. Yeni bir alan olmasına rağmen bu alanda uzun yıllar emek vermiş eğitmenlerin de katıldığı ankette tecrübe arttıkça yenilik ihtiyacının da arttığı gözlemlenmektedir.

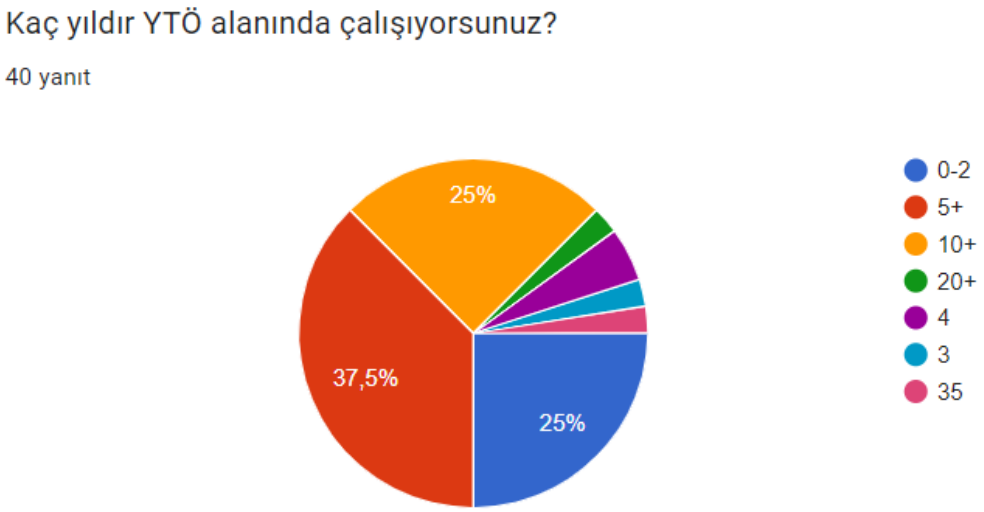

Tablo 6: Eğitimcilerin Tecrübeleri

Katılımcıların %25'inin 10 yıl ve üzeri tecrübeli olduğu, %25'inin 0-2 yıl arası tecrübeli olduğu, %37,5'unun 5 yıl ve üzeri tecrübeli olduğu tespit edilmiştir. Kalan %12,5 ise 20, 4, 3 ve 35 yıllık tecrübelilerden oluşmaktadır. Eğitimcilerin tecrübelerinde görülen çeşitlilik kendilerini dijital araçları kullanma yetkinliği konusunda değerlendirmeleri istendiğinde de görülmektedir.

Tablo 7: Eğitmenlerin Uzaktan Eğitim Türkçe Öğretimi Konusunda Özdeğerlendirmeleri

Eğitmenlerin kendilerini 1 ile 10 arasında puanlamaları istenmiştir. Katılımcıların hiçbiri kendisini 1 ve 2 ile değerlendirmemiştir.

Yanıt	**f**	**%**
1	0	0
2	0	0
3	1	2,5
4	2	5
5	1	2,5
6	6	15
7	6	15
8	11	27,5
9	8	20
10	5	12,5
Toplam	**40**	**100**

Tablo 8: Eğitmenlerin Uzaktan Eğitim Türkçe Öğretimi Konusunda Özdeğerlendirmeleri Sayısal Veri Tablosu

Katılımcıların büyük bir oranı %27,5 gibi bir oranla kendilerini 8 puanla değerlendirmiştir. Bu da kendilerini mükemmele yakın biçimde uzaktan eğitim konusunda yetkin gördükleri anlamına gelmektedir. Uzaktan eğitim ve örgün eğitim arasındaki başarı farkı başka bir çalışmanın konusudur ancak bu sonucun aşağıda verilecek öğretim yönetim sistemleri denetim sorusuna verilen cevapla çeliştiği görülecektir. Dijital bir mecrada ders verirken eğitmenlerin kullandıkları araçların çeşitliliği ile verimlilik arasında pozitif yönlü bir bağlantı olduğu tecrübeyle sabittir.

Katılımcılar kendilerini mükemmele yakın biçimde yetkin görmektedir ancak dijital araç kullanım çeşitliliği azdır.

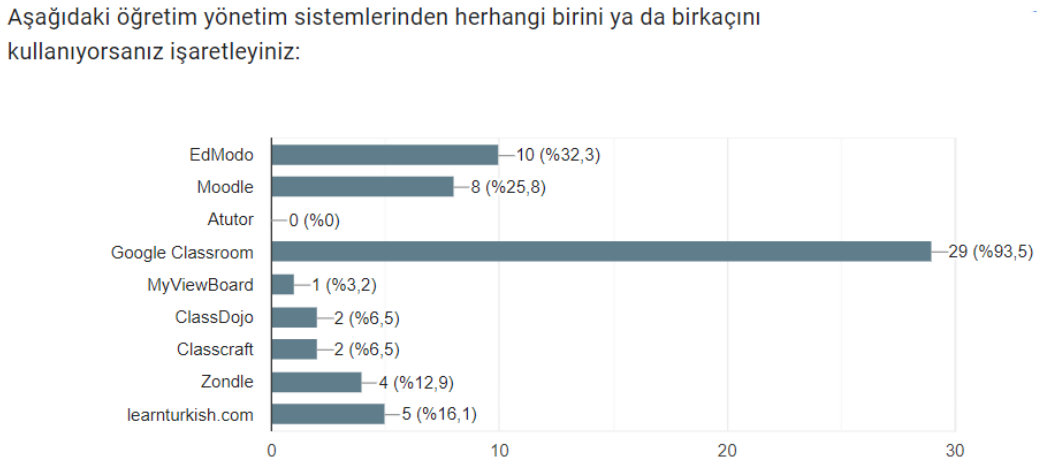

Tablo 9: Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi Alanında Kullanılabilecek Dijital Öğretim Yönetim Sistemleri Kullanım Tablosu

Yukarıda da bahsedildiği gibi eğitmenlerin neredeyse %30'u Google Classroom dışında öğretim yönetim sistemlerini etkin biçimde kullanmamaktadır. Buraya eklenebilecek yeni öğretim yönetim sistemleri bulunmaktadır, ancak burada belirlenenleri bu alanda en etkin biçimde kullanılan birkaç öğretim yönetim sistemidir. Bu sistemlerin aynı zamanda üniversitelerin ilgili bölümlerinin "Materyal Tasarımı" derslerinde öğretilen öğretim yönetim sistemleri olduğunu da eklemekte fayda görülmektedir. Bu da eğitmenlere sorulan bir başka sorunun kapısını açmaktadır. Eğitmenlerin eğitim yolculuklarında aldıkları eğitim dijital araçların etkin biçimde kullanılmasına ne kadar el verişlidir bu da eğitmenlere sorulmuştur:

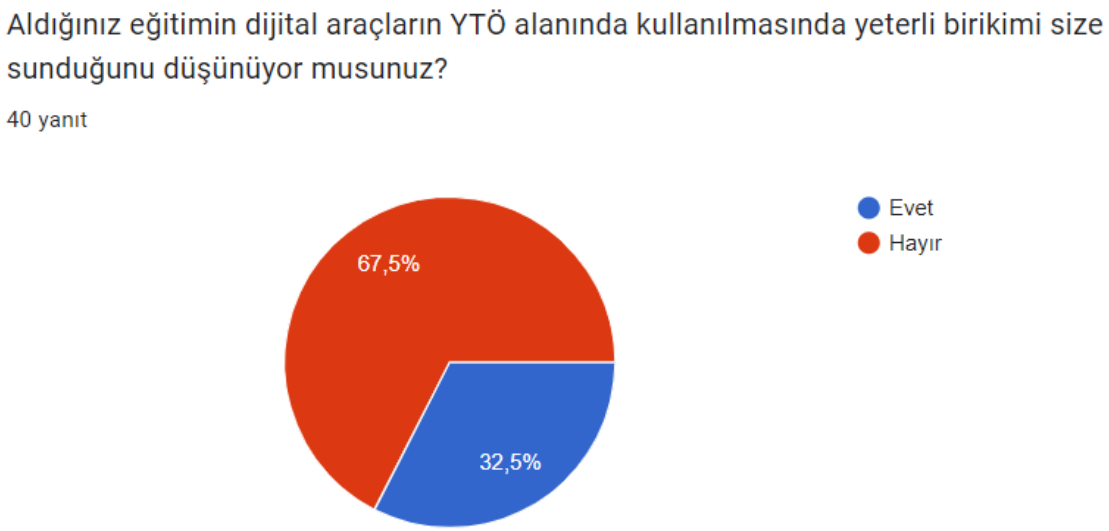

Tablo 10: Eğitmenlerin Eğitim Yeterliliğinin Sorgulanması

Eğitmenlerin %67,5 gibi bir orandaki çoğunluğu aldıkları eğitimin dijital araçların verimli kullanılmasında yetersiz olduğunu dile getirmişlerdir. Bu oranın ve sonucun doğruluğu şu şekilde de denetlenebilir; her gün yenilenen bir yapıya sahip dijital dünyanın eğitiminin de sürekli yenilenen ve değişen bir müfredata sahip olması gerekir. Üniversitelerin ilgili bölümlerinde verilen derslerin müfredatları aynı hızla yenilenmemektedir. Burada mezuniyet sonrası kurumlar ve kişiler mahiyetinde de eğitim sorumluluğu göze çarpar. Kurumların eğitmenlerine mevcut öğretim yönetim sistemlerini ve dijital araçları tanıtmaları, bu alanda düzenli eğitimlere tabi tutmaları beklenmektedir. Buradan da bir başka soru ortaya çıkmaktadır:

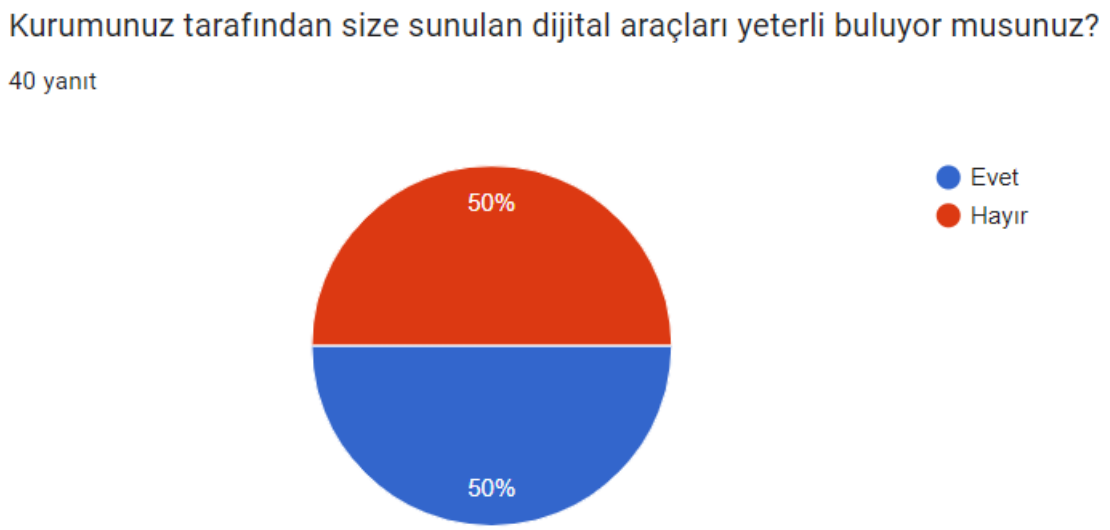

Tablo 11: Kurum Yeterliliğinin Sorgulanması

Katılımcıların eşit oranda "Evet" ve "Hayır" dedikleri sorunun cevabının objektif bir biçimde verilip verilmediği tartışma konusudur. Katılımcılardan herhangi bir kurum bilgisi, isim ya da aidiyetlerini belli edecek bir veri istenmemekle beraber bu soruya "Hayır" cevabı vermekten çekindikleri gözlemlenmiştir. Bununla birlikte katılımcıların görüşlerinin sorulduğu son bölümde katılımcılardan sözel olarak kurum yetersizliği konusuna dair geri dönüşler alınmıştır.

Tablo 12: Ödev ve Devamsızlık Takibinde Dijital Araçlardan Yararlanma Oranı

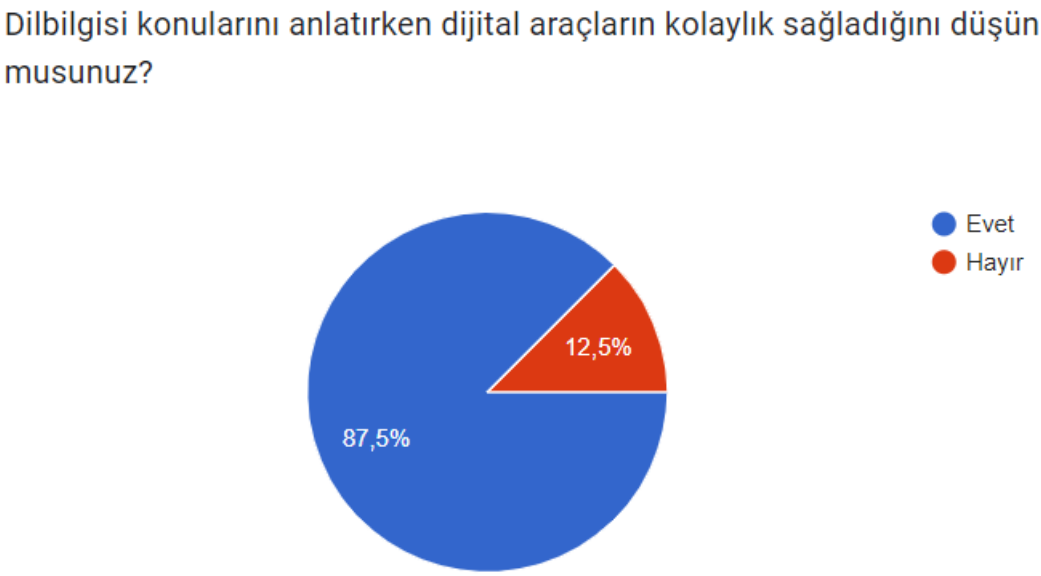

Tablo 13: Dil Bilgisi Konularında Dijital Araçların Kullanımı

Tablo 14: Z-Kitap Kullanma Oranı

Eğitmenlerin ödev ve devamsızlık takibinde dijital araçları kullanıp kullanmadıklarına dair soruda %65 "evet" oyu kullanılmıştır. Burada kurumların dijital takip sistemleri de etkilidir. Eğitmenler için bu durum biraz da mecburi bir hal almıştır. Buradaki oran bir sonraki soru mahiyetinde de önemlidir. Kurumların zorunlu dijital sistemlerine rağmen devamsızlıkların ve ödevlerin buradan takip edilme oranı %65'tir, ancak bir sonraki soruda "Dil bilgisi konuları anlatılırken dijital araçların kolaylık sağladığını düşünüyor musunuz?" sorusuna %87,5 katılımcı "Evet" demiştir. Bu da eğitimcilerin kolaylık sağladığını düşündüğünü ancak uygulama hususunda eksik kaldığını gösteren bir kıyas olarak ele alınabilir. Bunun bir başka örneğini kullanılan dijital dinleme araçları sorusunda da görmek mümkündür.

Z-Kitap kullanma oranına bakıldığında da bir başka gerçek ortaya çıkmaktadır. Yapılan ankette eğitmenlerin birçoğu kitap olarak *Yeni İstanbul*'u kullanan kurumların eğitmenleridir. Bu kitabın dijital versiyonu Z-Kitap sayılmamaktadır. Z-Kitap olarak nitelendirilebilecek *Yedi İklim* vardır. Z-Kitap'tan beklenti interaktif bölümlerin yoğun biçimde yer aldığı, dijital tüm imkânların kitabın uygulamasında kullanıldığı kitap türüdür. Formatı kitaptan farklıdır. Daha çok dijital bir uygulamadır ve her bölüm kendi içerisinde dört temel dil becerisini de geliştirecek interaktif içerikler barındırmaktadır.

Eğitmenlerin mevcut şartlar altında kullandıkları kitapların birçoğunda bunlar bulunmamasına karşın pek çoğu kullandığı kitabı "Z-Kitap" olarak değerlendirmiştir.

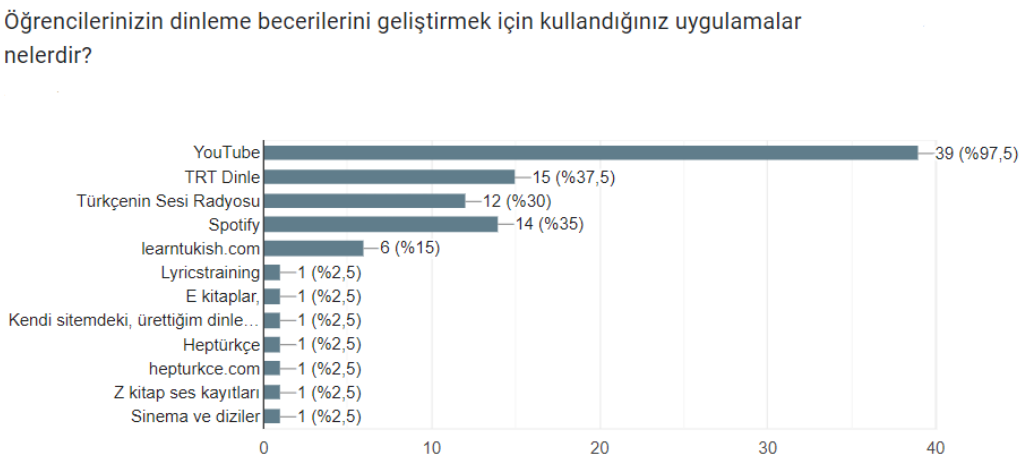

Tablo 15: Dinleme Becerisi İçin Kullanılan Uygulama Çeşitliliği

Dil eğitiminde dört temel dil becerisinin aynı anda eşit seviyelerde olması beklenir ancak genellikle yazma ve dinleme becerilerinin diğerlerine nazaran bir seviye geriden geldiği durumlarla karşılaşılmaktadır. Bu durum öğrencinin geldiği coğrafya, hazır bulunuşluk ve dil ailesine göre değişiklik göstermektedir. Dinleme becerisini pekiştirecek pek çok dijital araç bulunmaktadır. Eğitmenlerin genellikle YouTube'dan yararlandıkları %97,5 oranla görülmektedir. Yukarıda zikredilen uygulamaların bir kısmı da ses dosyaları üretmek, içerik oluşturmak için de oldukça elverişlidir. Kullanım oranları eğitmenlerin bu beceri üzerine içerik üretme oranlarını da ortaya koymaktadır.

4. Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Dijital Araçların Kullanımına Dair Saha Araştırma Anketi Katılımcı Görüşleri:

Anketin sonunda katılımcılara sorulan "Son olarak özellikle YTÖ alanında dijital araçların kullanımı hakkında görüşleriniz nelerdir?" sorusuna katılımcıların bir kısmı şu cevapları vermiştir:

"Son yıllarda bu alanda kaynaklar arttı ancak hâlâ çok yeterli değil. Zamanla bu alandaki yeniliklerin daha da artacağını düşünüyorum ve umuyorum."

"Öğrencilerin pratik yapması ve öğrenmeyi eğlenceli hâle getirmesi açısından önemli buluyorum."

“Öğrenmeyi kolaylaştırır, onun maliyetini düşürür.”

“İngilizce öğretimi için hazırlanan ve yaygın olarak kullanılan dijital araçlarla kıyaslandığında Türkçenin öğretimi için kullanılan araçlar yeterli ve gelişmiş gözükmemektedir. Daha iyi seviyeye gelinebilir ve gelinecektir.”

“Dijital araçların hem çevrimiçi gerçekleştirilen derlerse hem de yüz yüze derslerde zamanı yönetme, öğrenci motivasyonunu arttırma ve etkileşimi arttırma açısından önemli olduğunu düşünüyorum. Aynı zamanda çevrim içi gönderilen ödev, görev vs. ile öğrencilere görev sorumluluğu yüklediğini düşünüyorum”

“Çağımızda hem genç neslin ilgisini çekmesi bakımından hem de kolaylık sağlaması sebebiyle dijital araçların kullanımının önemli olduğunu ve dil öğretiminde dört becerinin de gelişiminde (okuma, yazma, dinleme, konuşma) gerekli hale geldiğini düşünmekteyim.”

“Kurumumuzda oldukça eksik olduğunu düşünüyorum. Teknoloji çağında daha çok yararlanılması öğretmenlerin bu konuda bilgilendirilmesi gerekiyor.”

5. Sorunlar ve Öneriler:

5.1. Eğitimciler ile öğrenciler arasındaki kuşak farklılığının dijital yetkinlikte oluşturduğu problemler etkili biçimde dijital araçlar aracılığıyla ders işlenmesine zorluk çıkarmaktadır. Kuşaklar arası dijital çatışmanın en aza indirilmesi gerekmektedir.

5.2. Kurumların dijital araçların kullanımının önemine dair bilinci ve teşviki yetersiz bulunmaktadır. Olanakların çoğaltılması, eğitimcilere bu konuda eğitimlerin verilmesi önemlidir. Eğitmenlerin en azından temel seviyede yazılım bilerek gerekirse ders içi materyallerini dijital ortamlarda yazabilmesi beklenmektedir. Bugünün eğitimi açısından elzem olmamakla beraber bir sonraki nesil için oldukça önemli bir nitelik olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

5.3. Üniversitelerin ilgili bölümlerinde “Materyal Tasarımı” dersinin daha etkili biçimde verilmesi ve güncel müfredat üretilmesi ehemmiyet kesp eder. Özellikle bu dersin müfredatının düzenli olarak yenilenmesi gerekmektedir. Ayrıca ilgili bölümlerin tüm akademisyenlerinin de sınıf içi etkinliklerinde müfredatta yer alan araçları aktif kullanmaları eğitimde sürekliliği sağlayacaktır.

5.4.Z-kitap gibi Türkçe materyallerinin kurumların öğrenci profillerine uygun bir biçimde üretilmesi gerekir. Her kurumun farklı öğrenci profili bulunmaktadır. Kimi zaman coğrafî farklılıklarla ayrılır kimi zaman dil ailesi kimi zaman da kültürel mahiyette farklılıklar oluşur. Karma sınıfların oluşturduğu çeşitlilik öğrenmeyi tetikleyebildiği gibi her coğrafyanın öğrenme modeli de değişmektedir. Coğrafî hazır bulunmuşluklar göz önünde bulundurularak uygun Z-Kitaplar üretilebilmelidir.

5.5.Eğitimcilerin temel dijital eğitimlerin dışında sınıfın ihtiyaçlarına uygun olarak içerik üretebilecekleri yeterliliğe ulaşmış olmaları gerekir.

KAYNAKLAR

Akyüz, Y. (2001). *,Türk Eğitim Tarihi.* İstanbul: Alfa Yayınları.

Alwin, D. F. (tarih yok). Generations X,Y and Z: They Changing America. *American Sociological Association*, s. 42-51.

Aytaç, G. (2006). *Medya ve Edebiyat.* Ankara: Hece Yayınları.

Cevdet Şanlı, R. S. (2023). Türk Dili ve Edebiyatı Eğitiminde Güncel Yaklaşımlar. S. Z. Serhat Küçük içinde, *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi El Kitabı (Çağdaş Öğretim Modelleri)* (s. 77-107). Gaziantep: Özgür Yayınları.

Çoban, S. (2013). Uzaktan ve Teknoloji Destekli Eğitimin Gelişimi. *XVI. Türkiye'de İnternet Konferansı Bildiri Kitabı.* İstanbul, 2013.

https://wearesocial.com/uk?s=turkey . (2023, Ekim 3). https://wearesocial.com/uk?s=turkey : https://wearesocial.com/uk?s=turkey adresinden alındı

https://www.guvenliweb.org.tr/dosya/HQTLP.pdf . (2023, 10 03). https://www.guvenliweb.org.tr/dosya/HQTLP.pdf : https://www.guvenliweb.org.tr/dosya/HQTLP.pdf adresinden alındı

İlker, E. Ç. (2003). *Köy Enstitüsünden Günümüze Bir Öğretmen.* İstanbul: Beyaz Yayınları.

Levent Deniz, A. T. (9). Sosyal Medya Çağında Kuşakların Sosyal Medya Kullanımı ve Değerlerine Yönelik Bir Dizi Ölçek Geliştirme Çalışması . *Uluslararası Toplum Araştırma Dergisi*, s. 1025-1057.